GENERALINĖS ADVOKATĖS
TAMARA ĆAPETA IŠVADA,
pateikta 2024 m. kovo 21 d.[1]

Sujungtos bylos C-778/21 P ir C-798/21 P

Europos Komisija
prieš
Saguia el-Hamra ir Rio de Oro išlaisvinimo liaudies frontą (*Polisario* frontas),
Europos Sąjungos Tarybą (C-778/21 P)
ir
Europos Sąjungos Taryba
prieš

Saguia el-Hamra ir Rio de Oro išlaisvinimo liaudies frontą (*Polisario* frontas) (C-798/21 P)

(Apeliacinis skundas – ES ir Maroko asociacijos susitarimas – Tausios žvejybos partnerystės susitarimas – Taikymo sritis – 2018 m. vasario 27 d. Sprendimas *Western Sahara Campaign UK* (C-266/16, EU:C:2018:118) – Vakarų Sacharos tautos „sutikimas“ – Sutarčių santykinio poveikio principas – Apsisprendimo teisė)

I. Įžanga

1. Ar Europos Sąjunga gali su Maroko Karalyste sudaryti partnerystės susitarimą žuvininkystės sektoriuje, kuris apimtų ir greta Vakarų Sacharos teritorijos esančius vandenis? Jeigu taip, kokie yra Europos Sąjungos įsipareigojimai šios teritorijos tautai?

2. Šie klausimai kyla nagrinėjant apeliacinius skundus dėl 2021 m. rugsėjo 29 d. Sprendimo *Polisario frontas / Taryba* (T-344/19 ir T-356/19, EU:T:2021:640)[2], kuriame Bendrasis Teismas konstatavo, kad Europos Sąjunga nesilaikė tarptautinės paprotinės teisės normų, kurias Teisingumo Teismas sprendimuose *Taryba / Polisario frontas* ir *Western Sahara Campaign UK*[3] išaiškino kaip privalomas Europos Sąjungai. Todėl Bendrasis Teismas panaikino[4] Sprendimą (ES)

1 Originalo kalba: anglų.

2 2021 m. rugsėjo 29 d. Sprendimas *Polisario frontas / Taryba* (T-344/19 ir T-356/19, EU:T:2021:640) (toliau – skundžiamas sprendimas).

3 T. y. 2016 m. gruodžio 21 d. Sprendimas *Taryba / Polisario frontas* (C-104/16 P, EU:C:2016:973) (toliau – Sprendimas *Taryba / Polisario frontas*) ir 2018 m. vasario 27 d. Sprendimas *Western Sahara Campaign UK* (C-266/16, EU:C:2018:118) (toliau – Sprendimas *Western Sahara Campaign UK*).

4 Žr. skundžiamo sprendimo 364 ir 365 punktus.

2019/441[5], kuriuo buvo patvirtintas Tausios žvejybos partnerystės susitarimo[6], jo įgyvendinimo protokolo[7] ir prie susitarimo pridedamų laiškų, kuriais pasikeista[8], sudarymas. Dabar Taryba ir Komisija skundžia tą sprendimą Teisingumo Teismui.

3. Šie apeliaciniai skundai turi būti aiškinami atsižvelgiant į kelis lygiagrečiai paduotus apeliacinius skundus, kuriais ginčijamas Tarybos sprendimo, kuriuo patvirtinti Asociacijos susitarimo pakeitimai[9] siekiant išplėsti muitų tarifų lengvatų taikymą Vakarų Sacharos teritorijos kilmės prekėms, galiojimas, ir atsižvelgiant į prašymą priimti prejudicinį sprendimą, kuriuo prašoma išaiškinti, kaip teisingai ženklinti iš Vakarų Sacharos kilusių produktų kilmės šalį. Šiandien pateikiu savo išvadas visose šiose bylose[10].

4. Kaip paaiškinu šiandien lygiagrečiai teikiamoje išvadoje byloje *Komisija ir Taryba / Polisario frontas*, tebesitęsianti Vakarų Sacharos tautos kova dėl apsisprendimo yra akivaizdi JT vadovaujamo politinio proceso, dėl kurio žūtbūt reikalingi praktiniai sprendimai, nesėkmė.

II. Šių bylų aplinkybės

A. Trumpa Vakarų Sacharos klausimo istorija

5. Savo lygiagrečiai teikiamos išvados byloje *Komisija ir Taryba / Polisario frontas* 8–28 punktuose išsamiau paaiškinu istorines Vakarų Sacharos klausimo aplinkybes ir sunkumus, su kuriais šios teritorijos tauta susidūrė siekdama įgyvendinti savo teisę į apsisprendimą.

6. Šiose bylose reikėtų pakartoti arba pridurti tai, kas išdėstyta toliau.

7. XIX a. Vakarų Sacharą kolonizavo Ispanijos Karalystė.

8. 1963 m. vykstant dekolonizavimo procesui Jungtinės Tautos įtraukė šią teritoriją į priklausomų teritorijų sąrašą[11].

9. 1966 m. JT Generalinė Asamblėja patvirtino Vakarų Sacharos tautos teisę į apsisprendimą ir paragino Ispaniją leisti ir organizuoti šios teisės įgyvendinimą[12]; Ispanija nusprendė įgyvendinti šį procesą referendumu. Šis referendumas taip ir nebuvo surengtas.

5 Sprendimas (ES) 2019/441 dėl Europos Sąjungos ir Maroko Karalystės tausios žvejybos partnerystės susitarimo, jo įgyvendinimo protokolo ir prie susitarimo pridedamų laiškų, kuriais pasikeista, sudarymo (OL L 77, 2019, p. 4; toliau – ginčijamas sprendimas).

6 Europos Sąjungos ir Maroko Karalystės tausios žvejybos partnerystės susitarimas (OL L 77, 2019, p. 8; toliau – Tausios žvejybos partnerystės susitarimas).

7 Europos Sąjungos ir Maroko Karalystės tausios žvejybos partnerystės susitarimo įgyvendinimo protokolas (OL L 77, 2019, p. 18; toliau – įgyvendinimo protokolas).

8 Prie Europos Sąjungos ir Maroko Karalystės tausios žvejybos partnerystės susitarimo pridedami Europos Sąjungos ir Maroko Karalystės laiškai, kuriais pasikeista (OL L 77, 2019, p. 53; toliau – laiškai, kuriais pasikeista).

9 Europos ir Vidužemio jūros regiono šalių susitarimas, įsteigiantis Europos Bendrijų bei jų valstybių narių ir Maroko Karalystės asociaciją (OL L 70, 2000, p. 2).

10 Žr. mano 2024 m. kovo 21 d. išvadą sujungtose bylose C-779/21 P ir C-799/21 P *Komisija ir Taryba / Polisario frontas* (toliau – Sprendimas *Komisija ir Taryba / Polisario frontas*) ir mano 2024 m. kovo 21 d. išvadą byloje C-399/22 *Confédération paysanne (Melionai ir pomidorai iš Vakarų Sacharos)*.

11 Jungtinės Tautos, Priklausomų teritorijų informacinio komiteto ataskaita, Priedėlis Nr. 14 (A/5514) (1963), III priedas „Priklausomų teritorijų sąrašas pagal Chartijos XI skyrių 1962 m. gruodžio 31 d., suskirstyta pagal geografinį regioną“.

12 1966 m. gruodžio 20 d. JT Generalinės Asamblėjos rezoliucija 2229 (XXI). *Ifni ir Ispanijos Sacharos klausimas*.

10. 1969 m. JT Generalinė Asamblėja priėmė Rezoliuciją 2554 (XXIV)[13]. Šioje rezoliucijoje „patvirtinama neatimama priklausomų teritorijų tautų teisė į apsisprendimą ir nepriklausomybę bei jų teritorijų gamtos išteklius, taip pat jų teisė disponuoti šiais ištekliais geriausiais savo interesais, atsižvelgiant į Generalinės Asamblėjos rezoliucijos 1514 (XV) preambulės aštuntą konstatuojamąją dalį“, ir „prašoma, kad atitinkama administruojančioji valdžia ir atitinkamos valstybės, kurių įmonės ir piliečiai vykdo tokią veiklą, nedelsdamos imtųsi priemonių, kad būtų nutraukta bet kokia praktika, kuria išnaudojamos kolonijų valdomos teritorijos ir tautos“.

11. Tarptautinis Teisingumo Teismas (toliau – TTT) savo patariamojoje nuomonėje dėl Vakarų Sacharos patvirtino Vakarų Sacharos kaip priklausomos teritorijos statusą ir jos tautos teisę į apsisprendimą[14].

12. Maroko Karalystė mano, kad Vakarų Sacharos teritorija, įskaitant greta jos esančius vandenis, yra jos suverenios teritorijos dalis.

13. 1975 m. Ispanija, Maroko Karalystė ir Mauritanijos Islamo Respublika pasirašė Principų deklaraciją dėl Vakarų Sacharos (dar žinomą kaip „Madrido susitarimai“)[15], pagal kurią šios dvi valstybės pasidalijo Vakarų Sacharos teritoriją[16]. Netrukus, 1976 m. sausio mėn., į Vakarų Sacharos teritoriją įžengė Maroko kariuomenė.

14. Remiantis 1975 m. Valstybės sekretoriaus H. Kissinger diplomatine telegrama, išsiųsta vykstant deryboms dėl Madrido susitarimų, Ispanijai mainais už jos pasitraukimą iš šios teritorijos turėjo būti užtikrintos „teisės žvejoti <…> Sacharos vandenyse ir 35 % Ispanijai priklausančių fosfato kasyklų kapitalo dalių“[17].

15. 1976 m. vasario 26 d. Ispanija pranešė JT Generaliniam Sekretoriui, kad nutraukė savo buvimą Vakarų Sacharoje ir atsisakė savo, kaip administruojančiosios valdžios, statuso pagal JT Chartijos 73 straipsnį[18].

[13] 1969 m. gruodžio 12 d. JT Generalinės Asamblėjos rezoliucija 2554 (XXIV). *Užsienio ekonominių ir kitų interesų veikla, trukdanti įgyvendinti Deklaraciją dėl nepriklausomybės suteikimo kolonijinėms šalims ir tautoms Pietų Rodezijoje ir Namibijoje bei kitose Portugalijos dominuojamose teritorijose ir visose kitose kolonijų valdomose teritorijose, ir pastangų panaikinti kolonializmą, aparatheidą ir rasinę diskriminaciją Pietų Afrikoje*.

[14] Patariamoji nuomonė dėl Vakarų Sacharos (TTT rinkinys, 1975, p. 12).

[15] Žr. *Jungtinių Tautų sutarčių rinkinį*, 988 t., p. 259.

[16] Madrido susitarimų privalomoji teisinė galia ginčijama; pavyzdžiui, žr. Simon, S. „Western Sahara“, in Walter, C., von Ungern-Sternberg, A. ir Abushov, K (red.)., „Self-determination and secession in international law“, Oxford University Press, Oksfordas, 2014, p. 260 (autorius kelia klausimą, ar, nepaisant to, kad Madrido susitarimai yra įregistruoti JT sekretoriate kaip tarptautinė sutartis, jais galėtų būti aiškiai perduotas suverenitetas, „since Spain had no right to dispose of a territory that belonged to the people of that territory“ („nes Ispanija neturėjo jokios teisės perduoti teritorijos, kuri priklausė šios teritorijos tautai“). Taip pat žr. generalinio advokato M. Wathelet išvadą byloje *Western Sahara Campaign* (C-266/16, EU:C:2018:1, 161 ir 162 punktai) (jis paaiškina, kad, nesant konsensuso JT Generalinėje Asamblėjoje dėl to, kaip turėjo būti suprantami Madrido susitarimai, buvo priimtos dvi skirtingo turinio rezoliucijos: vienoje iš jų nėra jokios nuorodos į šį susitarimą ir Ispanija ir toliau laikoma „administruojančiąja valdžia“, o kitoje nurodoma ne administruojančioji valdžia, o „laikinoji administracija“).

[17] Žr. 1975 m. lapkričio 21 d. Valstybės sekretoriaus H. Kissinger telegramą 1975STATE276309 Jungtinių Amerikos Valstijų nuolatinei atstovybei Jungtinėse Tautose, kurią generalinis advokatas M. Wathelet citavo savo išvadoje byloje *Western Sahara Campaign* (C-266/16, EU:C:2018:1, 121 išnaša). Savo išvadoje generalinis advokatas M. Wathelet taip pat paaiškino, kad „Ispanijos, Maroko ir Mauritanijos delegacijos susitarė dėl teisių į žvejybą pripažinimo 20-čiai metų šalia Vakarų Sacharos esančiuose vandenyse 800 Ispanijos laivų tomis pačiomis sąlygomis, kurios buvo 1975 m. lapkričio 14 d.“. Ten pat, 118 išnaša.

[18] Ši nuostata yra JT Chartijos XI skyriuje, skirtame priklausomoms teritorijoms. Joje reikalaujama, kad JT narės, „būdamos atsakingos ar prisiimančios atsakomybę už teritorijų, kurių tautos dar nėra pasiekusios visiškos savivaldos, valdymą“, be kita ko, „plėtot[ų] [šių tautų] savivaldą, tinkamai atsižvelgiant į šių tautų politinius siekius, ir padėt[ų] joms sparčiai vystyti laisvas politines institucijas“.

16. 1985 m. Europos ekonominė bendrija įsipareigojo prisiimti atsakomybę už esamus žuvininkystės susitarimus, kuriuos Ispanija ir Portugalija sudarė su Maroko Karalyste, po jų įstojimo į (tuometinę) Bendriją [19].

17. 1988 m., 1992 m. ir 2006 m. Europos (ekonominė) bendrija su Maroko Karalyste sudarė savo susitarimus žuvininkystės sektoriuje [20].

18. Šių susitarimų taikymo sritis apėmė „Maroko teritoriją ir Maroko jurisdikcijai priklausančius vandenis“ [21], konkrečiai nenurodant apimamų jūros teritorijų ribų.

19. Pagrindinis visų šių susitarimų elementas buvo finansinių įnašų mokėjimas Maroko Karalystei iš dalies už jos institucijų išduodamas licencijas Sąjungos žvejybos laivams [22].

20. Atskirais protokolais, kurie galiojo atitinkamai ketverius metus ir buvo neatskiriama tų susitarimų dalis, buvo papildomai nustatytos žvejybos galimybės Sąjungos žvejybos laivams, jų trukmė ir naudojimo sąlygos [23].

21. Paskutinis protokolas, kuriuo nustatytos žvejybos galimybės ir finansiniai įnašai (t. y. 2013 m. įgyvendinimo protokolas) [24], kuris buvo pridėtas prie 2006 m. Žuvininkystės susitarimo, nustojo galioti 2018 m. liepos 14 d. [25].

22. 2006 m. Žuvininkystės susitarimo ir 2013 m. įgyvendinimo protokolo taikymas greta Vakarų Sacharos teritorijos esantiems vandenims buvo sutrikdytas Teisingumo Teismo sprendimu *Western Sahara Campaign UK*.

[19] 1987 m. rugpjūčio 13 d. Tarybos sprendimas Nr. 87/442/EEB dėl Europos ekonominės bendrijos ir Maroko Karalystės susitarimo pasikeičiant laiškais dėl žuvininkystės tvarkos sudarymo, preliminariai taikomas nuo 1987 m. rugpjūčio 1 d. iki gruodžio 31 d. (OL L 232; 1987, p. 18), ir Europos ekonominės bendrijos ir Maroko Karalystės susitarimas pasikeičiant laiškais dėl žuvininkystės tvarkos, preliminariai taikomas nuo 1987 m. rugpjūčio 1 d. iki gruodžio 31 d. (OL L 232, p. 19) (jame nurodyta, kad, atsižvelgiant į Ispanijos ir Portugalijos įstojimą ir kol bus sudarytas EEB ir Maroko susitarimas žuvininkystės sektoriuje, „Marokas siūlo Bendrijai žvejybos galimybes, suteiktas pagal 1983 m. rugpjūčio 1 d. Maroko ir Ispanijos susitarimą, pratęsti iki 1987 m. gruodžio mėn. pabaigos). Taip pat žr. Akto dėl Ispanijos Karalystės ir Portugalijos Respublikos stojimo sąlygų ir Sutarčių pritaikomųjų pataisų (OL L 302, 1985, p. 23) 354 ir 355 straipsnius.

[20] Žr. Europos ekonominės bendrijos ir Maroko Karalystės susitarimą dėl santykių jūrų žvejybos srityje (OL L 99, 1988, p. 49, toliau – 1988 m. susitarimas); Europos ekonominės bendrijos ir Maroko Karalystės susitarimą dėl santykių jūrų žvejybos sektoriuje (OL L 407, 1992, p. 3; toliau – 1992 m. Susitarimas) ir Europos Bendrijų ir Maroko Karalystės partnerystės susitarimą žuvininkystės sektoriuje (OL L 141, 2006, p. 4; toliau – 2006 m. Žuvininkystės susitarimas).

[21] Žr. 1988 m. susitarimo 1 straipsnį; 1992 m. susitarimo 1 straipsnį ir 2006 m. Žuvininkystės susitarimo 11 straipsnį.

[22] Žr. 1988 m. susitarimo 2 straipsnio 2 dalį ir 6 straipsnį; 1992 m. susitarimo 2 straipsnio 2 dalį ir 7 straipsnį ir 2006 m. Žuvininkystės susitarimo 6 ir 7 straipsnius.

[23] 1998 m. susitarimo 5 bei 7 straipsniai ir Protokolas Nr. 1, kuriuo nustatomos Maroko skiriamos žvejybos galimybės ir už 1988 m. kovo 1 d.–1992 m. vasario 29 d. laikotarpį Bendrijos skiriama kompensacija (OL L 99, 1988, p. 61); 1992 m. susitarimo 7 bei 9 straipsniai ir Protokolas, kuriuo nustatomos žvejybos galimybės ir finansinė kompensacija bei Bendrijos skiriami finansiniai įnašai (OL L 407, 1992, p. 15), ir 2006 m. susitarimo 5–7 straipsniai ir Protokolas, kuriuo nustatomos Europos bendrijos ir Maroko Karalystės žuvininkystės sektoriaus partnerystės susitarime numatytos žvejybos galimybės ir finansinis įnašas (OL L 141, 2006, p. 9).

[24] Europos Sąjungos ir Maroko Karalystės protokolas, kuriuo nustatomos Europos Sąjungos ir Maroko Karalystės žuvininkystės sektoriaus partnerystės susitarime numatytos žvejybos galimybės ir finansinis įnašas (OL L 328, 2013, p. 2, toliau – 2013 m. įgyvendinimo protokolas).

[25] Ginčijamo sprendimo 2 konstatuojamoji dalis. Šio klausimu taip pat žr. skundžiamo sprendimo 29 punktą.

B. Tausios žvejybos partnerystės susitarimas

1. Procesinės aplinkybės

23. 2018 m. Teisingumo Teismas nusprendė, kad 2006 m. Žuvininkystės susitarimas neapima nei Vakarų Sacharos teritorijos, nei greta jos esančių vandenų, nes žodžiai „Maroko Karalystės teritorija“ ir „vandenys, į kuriuos Maroko Karalystė turi suverenias teises arba kurie yra jos jurisdikcijoje“ negali būti susiję su Vakarų Sachara kaip priklausoma teritorija [26]. Be to, dėl 2013 m. įgyvendinimo protokolo Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad sąvoka „Maroko žvejybos rajonas“ neapima vandenų, esančių greta Vakarų Sacharos teritorijos [27].

24. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas suderino šių sąvokų aiškinimą su panašių sąvokų, nagrinėtų Sprendime *Taryba / Polisario frontas*, aiškinimu. Tame sprendime Teisingumo Teismas konstatavo, kad sąvoka „Maroko Karalystės teritorija“ negali būti aiškinama kaip apimanti Vakarų Sacharos teritoriją [28].

25. Po to, kai Teisingumo Teismas priėmė sprendimą *Western Sahara Campaign UK*, 2018 m. balandžio 16 d. sprendimu [29] „Taryba įgaliojo Komisiją pradėti derybas su Maroko Karalyste siekiant iš dalies pakeisti susitarimą ir susitarti dėl naujo įgyvendinimo protokolo“ [30].

26. 2019 m. sausio 14 d. Europos Sąjunga ir Maroko Karalystė pasirašė Tausios žvejybos partnerystės susitarimą, įgyvendinimo protokolą ir laiškus, kuriais pasikeista, kurie yra šio susitarimo dalis [31].

27. Atitinkamoje laiškų, kuriais pasikeista, dalyje pažymima, kad Europos Sąjunga ir Maroko Karalystė „patvirtina, kad palaiko Jungtinių Tautų procesą ir remia Generalinio Sekretoriaus pastangas pasiekti galutinį politinį sprendimą remiantis [JT Chartijoje] nustatytais tikslais bei principais ir Saugumo Tarybos rezoliucijomis“.

28. Laiškuose, kuriais pasikeista, taip pat nurodyta, kad „Žvejybos susitarimas sudaromas nepažeidžiant atitinkamų [Šalių] pozicijų“, o Europos Sąjungai tai reiškia, kad „[Žvejybos susitarime pateikta nuoroda į Maroko įstatymus ir kitus teisės aktus nedaro poveikio Sąjungos pozicijai] dėl Vakarų Sacharos kaip priklausomos teritorijos, su kuria besiribojantys vandenys patenka į Žvejybos susitarimo 1 straipsnio h punkte apibrėžtą žvejybos zoną, ir dėl jos apsisprendimo teisės“, o Maroko Karalystei tai reiškia, kad „Sacharos regionas yra neatsiejama nacionalinės teritorijos dalis, į kurią ji turi tokias pačias visapusiškas suverenias teises kaip ir į likusią nacionalinę teritoriją.“

26 Šiuo klausimu žr. Sprendimo *Western Sahara Campaign UK* 62–64, 69 ir 73 punktus.

27 Žr. Sprendimo *Western Sahara Campaign UK* 79 punktą.

28 Žr. Sprendimo *Western Sahara Campaign UK* 61 ir 62 punktus.

29 Žr. Tarybos dokumentą 9716/17 – Tarybos posėdžio rezultatai (3544-asis Tarybos posėdis, Konkurencingumas (vidaus rinka, pramonė, moksliniai tyrimai ir kosmosas)), p. 22.

30 Ginčijamo sprendimo 6 konstatuojamoji dalis.

31 Žr. Tausios žvejybos partnerystės susitarimo 16 straipsnį.

29. Ginčijamu 2019 m. kovo 4 d. sprendimu Taryba Europos Sąjungos vardu patvirtino Tausios žvejybos partnerystės susitarimą, įgyvendinimo protokolą ir laiškus, kuriais pasikeista. Šio sprendimo 3, 5 ir 7–11 konstatuojamosios dalys suformuluotos taip:

„(3) Sprendime byloje C-266/16, atsakydamas į prašymą priimti prejudicinį sprendimą dėl Susitarimo ir jo įgyvendinimo protokolo galiojimo bei aiškinimo, Teisingumo Teismas nustatė, kad nei Susitarimas, nei jo įgyvendinimo protokolas netaikomi vandenims, esantiems greta Vakarų Sacharos teritorijos;

<…>

(5) Sąjungos laivynams turėtų būti galima tęsti žvejybos veiklą, jų vykdomą nuo Susitarimo įsigaliojimo, o susitarimo taikymo sritis turėtų būti apibrėžta taip, kad į ją būtų įtraukti greta Vakarų Sacharos teritorijos esantys vandenys. Be to, žvejybos partnerystę būtina tęsti, kad ta teritorija galėtų ir toliau gauti naudos iš sektorinės paramos, kuri teikiama pagal Susitarimą, laikantis Sąjungos ir tarptautinės teisės, įskaitant žmogaus teisių teisę, ir yra naudinga atitinkamiems žmonėms;

<…>

(7) Žvejybos susitarimo tikslas – sudaryti galimybes Sąjungai ir Maroko Karalystei glaudžiau bendradarbiauti skatinant tausios žvejybos politiką ir racionalų žvejybos išteklių naudojimą Žvejybos susitarime nustatytoje žvejybos zonoje ir remiant Maroko Karalystės pastangas plėtoti žvejybos sektorių ir mėlynąją ekonomiką. Todėl susitarimas padeda siekti Sąjungos tikslų pagal Europos Sąjungos sutarties 21 straipsnį;

(8) Komisija įvertino galimą Žvejybos susitarimo poveikį darniam vystymuisi, visų pirma kiek tai yra susiję su nauda, kurią gautų atitinkami žmonės, ir susijusių teritorijų gamtos išteklių naudojimu;

(9) atsižvelgiant į tą vertinimą manoma, kad Žvejybos susitarimas turėtų būti labai naudingas atitinkamiems žmonėms, atsižvelgiant į teigiamą socialinį ir ekonominį poveikį tiems žmonėms, visų pirma susijusį su užimtumu ir investicijomis, ir į jo poveikį žvejybos sektoriaus ir žuvų perdirbimo sektoriaus vystymuisi;

<…>

(11) Atsižvelgdama į Teisingumo Teismo sprendime išdėstytus motyvus, Komisija kartu su Europos išorės veiksmų tarnyba [(toliau – EIVT)] ėmėsi visų dabartinėmis aplinkybėmis pagrįstų ir įmanomų priemonių, kad atitinkami žmonės būtų tinkamai įtraukti į konsultacijas ir būtų įsitikinta jų pritarimu. Vakarų Sacharoje ir Maroko Karalystėje vykdytos plačios konsultacijos, o šiose konsultacijose dalyvavę socialiniai, ekonominiai ir politiniai subjektai aiškiai pritarė Žvejybos susitarimo sudarymui. Tačiau konsultacijų procese nesutiko dalyvauti *Polisario* frontas ir kai kurie kiti subjektai“.

2. Taikymo sritis

30. Tausios žvejybos partnerystės susitarimo taikymo sritis nustatyta jo 14 straipsnyje. Pagal šią nuostatą „[š]is susitarimas taikomas teritorijose, kuriose taikoma Europos Sąjungos sutartis ir Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo ir šio susitarimo 6 straipsnio 1 dalyje nurodyti įstatymai ir kiti teisės aktai“.

31. To paties susitarimo 6 straipsnio 1 dalyje paaiškinta: „kad būtų užtikrinta tausios žvejybos reguliavimo sistema, veiklą žvejybos zonoje vykdantys Sąjungos laivai laikosi Maroko įstatymų ir kitų teisės aktų, kuriais reglamentuojama žvejybos veikla toje zonoje, išskyrus atvejus, kai Susitarime numatyta kitaip“ [32].

32. „Žvejybos zona“ Tausios žvejybos partnerystės susitarimo 1 straipsnio h punkte apibrėžta kaip „rytų vidurio Atlanto vandenys, esantys tarp 35° 47′ 18″ šiaurės platumos ir 20° 46′ 13″ šiaurės platumos lygiagrečių, įskaitant gretimus Vakarų Sacharos vandenis[[33]], apimantys visus valdymo rajonus. Ši apibrėžtis neturi įtakos galimoms deryboms dėl pakrantės valstybių jūrų zonų, besiribojančių su žvejybos zona, demarkacijos ir apskritai trečiųjų šalių teisėms“.

33. Kaip nurodė Bendrasis Teismas, siena tarp Vakarų Sacharos ir Maroko Karalystės yra prie lygiagretės 27°42′N (*Pointe Stafford*) [34].

34. Taigi „[be kita ko, Tausios žvejybos partnerystės susitarimo 1 straipsnio h punkte] nurodytos geografinės koordinatės apima tiek vandenis, į kuriuos Maroko Karalystė turi suverenias teises, arba kurie priklauso jos jurisdikcijai, tiek greta Vakarų Sacharos esančius vandenis“ [35].

3. Finansinė kompensacija

35. Pagal Tausios žvejybos partnerystės susitarimą Europos Sąjunga sutinka mokėti finansinį įnašą Maroko Karalystei.

36. Panašu, kad bendra šių įnašų vertė yra 208 700 000 EUR įgyvendinimo protokolo galiojimo laikotarpiu [36], t. y. nuo 2019 m. liepos 18 d. iki 2023 m. liepos 17 d. [37]

37. Šį įnašą sudaro: „a) Sąjungos skiriama finansinė kompensacija už Sąjungos laivų prieigą prie žvejybos zonos; b) Sąjungos laivų savininkų mokami mokesčiai; c) Sąjungos teikiama sektorinė parama tvarios žvejybos politikai ir vandenų valdymui įgyvendinti, atsižvelgiant į metines ir daugiametes programas“ [38].

[32] Įgyvendinimo protokolo 2 straipsnyje su šia taikymo sritimi susiejama nurodant, kad „[p]rotokolu siekiama įgyvendinti Žvejybos susitarimo nuostatas, visų pirma apibrėžiant Sąjungos laivų prieigos prie Žvejybos susitarimo 1 straipsnio h punkte apibrėžtos žvejybos zonos sąlygas ir tausios žvejybos partnerystės įgyvendinimo nuostatas“.

[33] 1 išnaša suformuluota taip: „Pagal Maroko poziciją – Sacharos regioną“.

[34] Skundžiamo sprendimo 212 punktas.

[35] Skundžiamo sprendimo 111 punktas.

[36] Žr. įgyvendinimo protokolo 4 straipsnį.

[37] Žr. Įgyvendinimo protokolo 16 straipsnį, siejamą su Informacija apie Europos Sąjungos ir Maroko Karalystės tausios žvejybos partnerystės susitarimo, jo įgyvendinimo protokolo ir prie susitarimo pridedamų laiškų, kuriais pasikeista, įsigaliojimą (OL L 195, 2019, p. 1).

[38] Tausios žvejybos partnerystės susitarimo 12 straipsnio 2 dalies c punktas.

38. Maroko Karalystė savo ruožtu užtikrina, kad iš finansinio įnašo ir laivų savininkų mokamų mokesčių „gaunama socialinė ir ekonominė nauda geografiniu ir socialiniu požiūriu [būtų] skirstoma teisingai, siekiant užtikrinti, kad jos gautų atitinkamos bendruomenės“ [39].

39. Atrodo, kad Europos Sąjungos suteiktai konkretiems sektoriams skirtai paramai ši paskirstymo pareiga netaikoma, tačiau ja „prisidedama prie sektoriaus politikos plėtros ir įgyvendinimo pagal nacionalinę žuvininkystės sektoriaus plėtros strategiją“ [40].

40. Šiuo tikslu Maroko Karalystė Jungtiniam komitetui, įsteigtam pagal Tausios žuvininkystės partnerystės susitarimą [41], sudarytam iš Maroko Karalystės ir Europos Sąjungos atstovų [42], turi pateikti „[šių lėšų] geografinio ir socialinio paskirstymo metodą ir paskirtų sumų paskirstymo formulę“ [43].

41. Įvairios Maroko valdžios institucijoms mokėtino finansinio įnašo sudedamosios dalys paskirstomos prižiūrint Jungtiniam komitetui [44].

42. Galiausiai Maroko Karalystei tenka pareiga teikti ataskaitas, jos valdžios institucijos turi parengti metinę ataskaitą ir iki įgyvendinimo protokolo galiojimo pabaigos – galutinę ataskaitą [45].

4. Žvejybos galimybės ir jų valdymas

43. Žvejybos galimybės reglamentuojamos įgyvendinimo protokolu, kuris atnaujinamas kas ketverius metus.

44. Kaip paaiškinau, protokolas, pasirašytas sudarant Tausios žvejybos partnerystės susitarimą, baigė galioti 2023 m. liepos 17 d. [46].

45. Šios išvados rengimo dieną Europos Sąjunga ir Maroko Karalystė nevedė derybų dėl jokio naujo protokolo.

39 Žr. Tausios žvejybos partnerystės susitarimo 12 straipsnio 4 dalį ir įgyvendinimo protokolo 6 straipsnio 1 dalį. Taip pat žr. skundžiamo sprendimo 33 punktą.

40 Žr. įgyvendinimo protokolo 7 straipsnio 1 dalį. Plg. su ginčijamo sprendimo 5 konstatuojamąja dalimi, kurioje paaiškinta, kad „žvejybos partnerystę būtina tęsti, kad [Vakarų Sacharos] teritorija galėtų ir toliau gauti naudos iš sektorinės paramos, kuri teikiama pagal Susitarimą <…> ir yra naudinga atitinkamiems žmonėms“.

41 Žr. Tausios žvejybos partnerystės susitarimo 13 straipsnį. Kaip nurodyta jo 1 dalyje, šį komitetą sudaro Europos Sąjungos ir Maroko Karalystės atstovai. Taip pat žr. skundžiamo sprendimo 215 punktą.

42 Žr. Tausios žvejybos partnerystės susitarimo 13 straipsnį ir skundžiamo sprendimo 314 punktą.

43 Įgyvendinimo protokolo 6 straipsnio 2 dalis. Galiu tik numanyti, kad Maroko Karalystė „geografinio ir socialinio pasiskirstymo metodą“ ir „paskirstymo formulę“ pristatė Jungtiniam komitetui, nes nė vieno iš jų nėra bylos medžiagoje nei pirmojoje, nei apeliacinėje instancijose.

44 Žr. įgyvendinimo protokolo 4 straipsnio 2 dalį ir 6–8 straipsnius. Taip pat žr. skundžiamo sprendimo 314 punktą. Nei pirmojoje instancijoje nagrinėtos, nei apeliacinės bylos medžiagoje nėra dokumentų, susijusių su Jungtinio komiteto priežiūra ar sprendimų priėmimo procesu. Skundžiamame sprendime Bendrasis Teismas konstatavo, kad paskirstymo pareiga reiškia, jog „šalys, nenumatydamos šio principo išimties, įsipareigoja užtikrinti, kad susiję gyventojai, įskaitant Vakarų Sacharos gyventojus, gautų šios naudos proporcingai žvejybos veiklai šiame susitarime apibrėžtoje zonoje, apimančiai greta šios teritorijos esančius vandenis“ (skundžiamo sprendimo 213 punktas).

45 Įgyvendinimo protokolo 6 straipsnio 4 ir 5 dalys.

46 Žr. įgyvendinimo protokolo 16 straipsnį.

46. Tam, kad galėtų vykdyti žvejybos veiklą Tausios žvejybos partnerystės susitarimo apimamoje teritorijoje, Sąjungos laivai pirmiausia turi gauti žvejybos leidimą [47].

47. Šis leidimas gaunamas už šios išvados 37 punkte aprašytus laivų savininkų metinius mokesčius.

48. Šiuos leidimus išduoda Jūrų žuvininkystės departamentas prie Maroko Karalystės Žemės ūkio, jūrų žuvininkystės, kaimo plėtros ir vandens bei miškų ministerijos [48].

49. Pagal Tausios žvejybos partnerystės susitarimą Sąjungos laivai, žvejojantys „žvejybos zonoje“, „gali žvejoti tik leidžiamo sužvejoti kiekio perviršį, kaip nurodyta UNCLOS 62 straipsnio 2 ir 3 dalyse, kuris aiškiai ir skaidriai nustatomas remiantis atitinkamomis turimomis mokslinėmis rekomendacijomis ir atitinkama informacija apie visų žvejybos zonoje žvejojančių laivynų bendras konkrečių išteklių žvejybos pastangas <…>“ [49].

50. Per teismo posėdį Taryba ir Komisija paaiškino, kad praktiškai šią ribą nustato Maroko Karalystė, įvertinusi visas vietos žuvų išteklių žvejybos galimybes, nacionalines žvejybos pastangas ir likusią dalį, kurią galima sužvejoti tausiai [50].

51. Jungtinio komiteto 2021 m. metinėje ataskaitoje [51] ir 2023 m. galutiniame vertinime [52] paaiškinta, kad „žvejybos zonoje“ buvo visiškai išnaudoti arba pereikvoti visi ištekliai, išskyrus dvi rūšis [53]. Tik didžiaakių dančių (*Dentex macrophtalmus*) ir sardinių (*S. pilchardus*) ištekliai buvo laikomi „ne visiškai išnaudotais“ [54].

C. Skundžiamas sprendimas

52. 2019 m. birželio 10 ir 12 d. *Polisario* frontas pareiškė ieškinius, kuriais, be kita ko, prašė panaikinti ginčijamą sprendimą.

53. 2021 m. rugsėjo 29 d. Bendrasis Teismas priėmė skundžiamą sprendimą, juo panaikino ginčijamą sprendimą [55].

47 Žr. Tausios žvejybos partnerystės susitarimo 5 straipsnio 1 dalį ir įgyvendinimo protokolo priedą. Taip pat žr. skundžiamo sprendimo 209 punktą, kuriame Bendrasis Teismas paaiškina, kad „Maroko Karalystei suteikiama teisė nustatyti tikslias šių valdymo rajonų koordinates ir visus juose esančius plotus, kuriuose žvejyba uždrausta, nes minėtuose žvejybos techninių duomenų lapuose nustatytos tik maksimalios minėtų valdymo rajonų ribos“.

48 Žr. Tausios žvejybos partnerystės susitarimo 1 straipsnio 4 dalį, siejamą su įgyvendinimo protokolo 1 straipsnio 6 ir 9 dalimis.

49 Tausios žvejybos partnerystės susitarimo 3 straipsnio 4 dalis.

50 Šios institucijos taip pat paaiškino, kad apie 20 % šio perviršio bus skirta Sąjungos žvejybos laivams.

51 Rapport de la Réunion annuelle du Comité Scientifique Conjoint relatif à l'Accord de pêche signé entre le Royaume du Maroc et l'Union européenne 2021 (skelbiama adresu https://oceans-and-fisheries.ec.europa.eu/system/files/2022-03/report-jsc-morocco-2021_fr.pdf (toliau – 2021 m. metinė ataskaita)

52 Europos Komisija, Jūrų reikalų ir žuvininkystės generalinis direktoratas, Defaux, V., Caillart, B., Guélé, M., Évaluation rétrospective et prospective du Protocole à l'accord de partenariat dans le domaine de la pêche durable entre l'Union européenne et le Royaume du Maroc – Rapport final (skelbiama adresu https://data.europa.eu/doi/10.2771/785958 (toliau – 2023 m. galutinis vertinimas).

53 Žr. 2021 m. metinės ataskaitos p. 15, 27–28, 37, 67, 91–93 ir 2023 m. galutinio vertinimo p. 26–28 ir 114–116.

54 Žr. 2021 m. metinės ataskaitos p. 37, 86 ir 90 ir 2023 m. galutinės ataskaitos p. 26–28 ir 115–116.

55 Tačiau Bendrasis Teismas taip pat nusprendė palikti galioti ginčijamo sprendimo padarinius laikotarpiui, kuris negali būti ilgesnis nei Teisingumo Teismo statuto 56 straipsnio pirmojoje pastraipoje numatytas terminas arba, jei per šį terminą paduodamas apeliacinis skundas, iki Teisingumo Teismo sprendimo paskelbimo. Skundžiamo sprendimo 369 punktas.

54. Kiek tai susiję su ieškinio priimtinumu, Bendrasis Teismas atmetė Komisijos ir Tarybos pateiktus du pagrindinius nepriimtinumu grindžiamus prieštaravimus, susijusius su *Polisario* fronto procesiniu veiksnumu ir jo *locus standi* dėl ginčijamo sprendimo [56].

55. Kiek tai susiję su ieškinio esme, Bendrasis Teismas atmetė pirmąjį *Polisario* fronto panaikinimo pagrindą, susijusį su tariamu Tarybos kompetencijos priimti ginčijamą sprendimą neturėjimu [57].

56. Tačiau jis pritarė *Polisario* fronto trečiajam panaikinimo pagrindui, susijusiam su Tarybos pareiga laikytis reikalavimų, kylančių iš jurisprudencijos, susijusios su apsisprendimo teise ir sutarčių santykinio poveikio principu [58]. Bendrasis Teismas nenagrinėjo kitų *Polisario* fronto nurodytų panaikinimo pagrindų.

D. Procesas Teisingumo Teisme

57. 2021 m. gruodžio 14 d. ir 2021 m. gruodžio 16 d. pateiktais apeliaciniais skundais atitinkamai Komisija ir Taryba prašo Teisingumo Teismo panaikinti visą skundžiamą sprendimą, pačiam priimti sprendimą dėl pateiktų klausimų, atmesti pirmojoje instancijoje pareikštą ieškinį ir priteisti iš *Polisario* fronto bylinėjimosi išlaidas. Nepatenkinus šio reikalavimo, minėtos institucijos prašo Teisingumo Teismo palikti galioti ginčijamo sprendimo padarinius dvylikos mėnesių laikotarpiu, skaičiuojamu nuo jo sprendimo paskelbimo dienos.

58. Tokiai veiksmų krypčiai pritaria *Chambre des pêches maritime de la Méditerranée* ir kt., taip pat Belgijos, Ispanijos, Prancūzijos, Vengrijos, Portugalijos ir Slovakijos vyriausybės.

59. 2023 m. spalio 23 ir 24 d. įvyko teismo posėdis, per kurį Komisija, Taryba, *Polisario* frontas, *Chambre des pêches maritime de la Méditerranée* ir kt., taip pat Belgijos, Prancūzijos, Ispanijos ir Vengrijos vyriausybės pateikė žodines pastabas.

III. Analizė

A. Dėl tarptautinės teisės aiškinimo

60. Šiais apeliaciniais skundais ginčijamas Europos Sąjungos sprendimo sudaryti tarptautinį susitarimą galiojimas atsižvelgiant į Europos Sąjungai privalomas tarptautinės teisės normas, konkrečiau kalbant, atsižvelgiant į du paprotinės tarptautinės teisės principus, t. y. apsisprendimo teisę ir sutarčių santykinio poveikio principą [59].

61. Palyginti su Sąjungos teisine sistema ar jos valstybių narių teisinėmis sistemomis, tarptautinė teisė nėra tokia kompaktiška ir, kiek tai susiję su šios sistemos taisyklių reikšmės vienodumo nustatymu, tai daug labiau decentralizuota sistema.

56 Skundžiamo sprendimo 132–159 ir 171–268 punktai.

57 Skundžiamo sprendimo 270–274 punktai.

58 Skundžiamo sprendimo 276–396 punktai.

59 Sprendimuose *Taryba / Polisario frontas* ir *Western Sahara Campaign UK* Teisingumo Teismas teisę į apsisprendimą laikė paprotiniu principu, išreikštu JT Chartijos 1 straipsnyje, o sutarčių santykinio poveikio principą – bendruoju tarptautinės teisės principu, kodifikuotu 1969 m. gegužės 23 d. Vienoje sudarytoje Vienos konvencijoje dėl tarptautinių sutarčių teisės (*Jungtinių Tautų sutarčių rinkinys*, 1 155 t., p. 331, toliau – VKTST), ir abu šie principai yra privalomi Europos Sąjungai. Šiuo klausimu žr. Sprendimo *Taryba / Polisario frontas* 88 punktą ir Sprendimo *Western Sahara Campaign UK* 63 punktą.

62. Nors tarptautinė teisė turi savo teisės šaltinių sistemą [60] ir tam tikras visuotinai pripažintas aiškinimo taisykles [61], ji stokoja vieno galutinio aiškintojo, kurio išaiškinimas būtų privalomas visiems sistemos dalyviams [62].

63. Šiuo klausimu aiškindamos tarptautinės paprotinės teisės normų, kurios yra Sąjungos teisinės sistemos dalis, turinį Sąjungos institucijos, įskaitant Sąjungos teismus, nėra ribojamos kitų tarptautinės teisės subjektų pateiktų skirtingų tos pačios normos išaiškinimų [63].

64. Vis dėlto aiškindamas tarptautinės teisės reikšmę Sąjungos teisinėje sistemoje Teisingumo Teismas turėtų nustatyti, ar tarptautinės teisės lygmeniu yra pasiektas tam tikras konsensusas dėl konkrečios normos reikšmės. Mano nuomone, tai lemia Europos Sąjungos įsipareigojimas prisidėti prie griežto tarptautinės teisės laikymosi ir jos plėtojimo, kaip numatyta ESS 3 straipsnio 5 dalyje.

65. Kaip Sąjungos institucijoms nėra privalomas kitų šios teisinės sistemos subjektų pateiktas tarptautinės teisės aiškinimas, taip ir Teisingumo Teismo pateiktas tarptautinės teisės normos išaiškinimas yra privalomas tik Sąjungos teisinėje sistemoje. Vis dėlto, suteikiant reikšmę tarptautinės teisės normai, svarbu, kad Teisingumo Teismas ir toliau nepamirštų, kad jo išaiškinimas turi poveikį tarptautinės teisės lygmeniu ir prisideda prie papročių kūrimo bei jų reikšmės formavimo [64].

66. Aiškinant tarptautinę teisę Sąjungos teisinėje sistemoje taip pat kyla Sąjungos teismų ir Sąjungos politinių institucijų santykio klausimas, kai reikia išaiškinti, kokius įsipareigojimus Europos Sąjungai nustato tarptautinė teisė.

67. Europos Sąjungos išorės politikos srityje Sąjungos politinės institucijos turi plačią diskreciją [65]. Šiai diskrecijai priklauso sprendimas sudaryti tarptautinį susitarimą su kita valstybe, įskaitant sprendimą galbūt išplėsti šio susitarimo taikymą trečiajai teritorijai. Teisingumo Teismas negali kvestionuoti tokio pasirinkimo.

60 Pagal TTT statuto 38 straipsnio 1 dalį tarptautinės teisės šaltiniai yra tarptautinės sutartys ir konvencijos, papročiai, bendrieji teisės principai, teismų sprendimai ir doktrina. Apskritai šiuo klausimu žr. Shaw, M. N., „International Law“, Cambridge University Press, Kembridžas, 2006, p. 69 ir paskesni.

61 VKTST 31–33 straipsniuose įtvirtintos tarptautinių sutarčių aiškinimo taisyklės. Kai kurios iš šių taisyklių galėtų būti suprantamos kaip paprotinės tarptautinės teisės kodifikavimas. Tačiau pagal paprotinę tarptautinę teisę aiškintojas pirmiausia turi nustatyti, ar tam tikra norma yra paprotys, o tada išaiškinti jos reikšmę konkrečioje situacijoje. Tam reikia nustatyti valstybių praktiką ir *opinio juris*. Dėl to sistemoje, kurioje nėra vieno autoritetingo aiškintojo, paprotys vis vien gali įgyti kitokią reikšmę. Dėl skirtumo tarp *sprendimo*, kad tam tikra taisyklė yra paprotinės tarptautinės teisės norma, priėmimo ir paskesnio šios normos turinio *aiškinimo* žr. Merkouris, P., „Interpretation of Customary International Law: Delineating the States in Its Life Cycle“, Merkouris, P., Follesdal, A., Ulfstein, G., Westerman, P. (red.), „The interpretation of customary international law in international courts: Methods of interpretation, normative interactions and the role of coherence“, Cambridge University Press, Kembridžas, 2023, p. 136.

62 Pagal TTT statuto 38 straipsnio 1 dalies d punktą teismų sprendimai, įskaitant to teismo sprendimus, yra tik papildoma tarptautinės teisės normų nustatymo priemonė.

63 Dėl skirtingo tarptautinės teisės aiškinimo pavyzdžių žr. Roberts, A., „Patterns of difference and dominance“, Roberts, A., „Is international law international?“, Oxford University Press, Oksfordas, 2017, p. 232 ir paskesni.

64 Šiuo klausimu žr. Malenovský, J., „Le juge et la coutume internationale: perspectives de l'Union européenne et de la Cour de justice“, *The Law and Practice of International Courts and Tribunals*, Vol. 12, 2013, p. 218 ir Odermatt, J., „The European Union's role in the making and confirmation of customary international law“, Lusa Bordin, F., Müller, A., ir Pascual-Vives, F. (red.), „The European Union and Customary International Law“, Cambridge University Press, Kembridžas, 2023, p. 74 ir 75.

65 Šiuo klausimu žr. 2016 m. gruodžio 21 d. Sprendimą *Swiss International Air Lines* (C-272/15, EU:C:2016:993, 24 punktas) ir 2022 m. birželio 9 d. Sprendimą *Préfet du Gers ir Institut national de la statistique et des études économiques* (C-673/20, EU:C:2022:449, 99 punktas) (jame Teisingumo Teismas konstatavo, kad palaikydamos išorės santykius Sąjungos institucijos turi plačią diskreciją priimti politinius sprendimus, kurie neišvengiamai reikalauja politinių pasirinkimų).

68. Vis dėlto, kai priimamas politinis sprendimas sudaryti susitarimą su trečiąja valstybe ar teritorija, Teisingumo Teismas yra ne tik įgaliotas tikrinti Europos Sąjungos išorės įsipareigojimų atitiktį ESS ir SESV nustatytiems konstituciniams reikalavimams, bet netgi privalo tai daryti [66].

69. Kaip Teisingumo Teismas paaiškino Sprendime *Air Transport America*, „kaip išplaukia iš ESS 3 straipsnio 5 dalies, Sąjunga prisideda prie griežto tarptautinės teisės laikymosi ir jos plėtojimo. Todėl priimdama tam tikrą aktą ji privalo paisyti visos tarptautinės teisės, įskaitant paprotinę tarptautinę teisę, kuri yra privaloma Sąjungos institucijoms“ [67].

70. Taigi vykdydamas savo konstitucinę užduotį užtikrinti teisės viršenybę Europos Sąjungoje, Teisingumo Teismas turi įvertinti, ar sudarydamos tarptautinį susitarimą Sąjungos institucijos pažeidė tarptautinės paprotinės teisės normomis jos subjektams suteiktas teises.

71. Tam reikia, kad Teisingumo Teismas išaiškintų atitinkamų paprotinės teisės normų turinį. Tuo atveju, kai yra vieningas *opinio juris* dėl teisinės pareigos buvimo (pavyzdžiui, pareigos pripažinti priklausomos teritorijos teisę į apsisprendimą), bet ne dėl tikslaus jos turinio, Sąjungos politinių institucijų diskrecija išorės santykių srityje reikalauja, kad Teisingumo Teismas pasikliautų šių institucijų pasirinktu aiškinimu.

72. Nagrinėdama šiuos apeliacinius skundus remsiuosi pirma nurodytais tarptautinės teisės ypatumais.

B. Dėl priimtinumo

1. Dėl suinteresuotumo pareikšti ieškinį

73. Kaip paaiškinta šios išvados 36 ir 44 punktuose, įgyvendinimo protokolas, kuriuo reglamentuojamos prieigos prie greta Vakarų Sacharos teritorijos esančių žvejybos zonų sąlygos, baigė galioti 2023 m. liepos 17 d. [68]

74. Nesant galiojančio protokolo, pagal Tausios žvejybos partnerystės susitarimą Sąjungos laivams neleidžiama patekti į „žvejybos zoną“.

75. Be to, Komisija tai patvirtino per teismo posėdį.

76. Ar tai reiškia, kad *Polisario* frontas prarado suinteresuotumą tęsti šią bylą [69]?

77. Mano nuomone, ne.

[66] Taigi esu tos nuomonės, kad net bendros užsienio ir saugumo politikos srityje, kurioje Teisingumo Teismo jurisdikcija yra ribota, negalima atmesti jo jurisdikcijos tikrinti, ar Sąjungos veiksmai atitinka pagrindines teises. Šiuo klausimu žr. mano išvadą sujungtose bylose *KS ir KD / Taryba ir kt. ir Komisija / KS ir KD* (C-29/22 P ir C-44/22 P, EU:C:2023:901, 115–120 punktai). Ši byla dar nagrinėjama Teisingumo Teisme.

[67] Žr. 2011 m. gruodžio 21 d. Sprendimą *Air Transport Association of America ir kt.* (C-366/10, EU:C:2011:864, 101 punktas).

[68] T. y. ketveri metai nuo įgyvendinimo protokolo įsigaliojimo dienos (2019 m. liepos 18 d.); žr. Informaciją apie Europos Sąjungos ir Maroko Karalystės tausios žvejybos partnerystės susitarimo, jo įgyvendinimo protokolo ir prie susitarimo pridedamų laiškų, kuriais pasikeista, įsigaliojimą (OL L 195, 2019, p. 1).

[69] Pagal suformuotą jurisprudenciją ieškinio dalykas turi išlikti iki Teisingumo Teismo galutinio sprendimo priėmimo dienos, o tai reiškia, kad dėl savo rezultato ieškinys turi galėti suteikti naudos jį pareiškusiai šaliai, antraip nebus reikalinga priimti sprendimą (šiuo klausimu žr. 2013 m. gegužės 28 d. Sprendimo *Abdulrahim / Taryba ir Komisija*, C-239/12 P, EU:C:2013:331, 15 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

78. *Polisario* frontas nurodo galimą Europos Sąjungos veiksmų negaliojimą dėl Tausios žvejybos partnerystės susitarimo sudarymo su Maroko Karalyste.

79. Kadangi *Polisario* frontas ginčija ginčijamą sprendimą, jo neteisėtumu grindžiamas prieštaravimas apima visą „rinkinį“, dėl kurio susitarta su Maroko Karalyste – Žuvininkystės sektoriaus partnerystės susitarimą, įgyvendinimo protokolą ir laiškus, kuriais pasikeista, o ne vien jo praktines pasekmes.

80. Taigi šie apeliaciniai skundai gali lemti Europos Sąjungos pareigą persiderėti dėl tam tikrų šio „rinkinio“ dalių, įskaitant Sąjungos žvejybos laivyno žvejybos teises įplaukti į vandenis, esančius greta Vakarų Sacharos teritorijos, kurios dalį kontroliuoja ir kuriai teigia atstovaujantis *Polisario* frontas.

81. Taigi įgyvendinimo protokolo galiojimo pabaiga neturi įtakos *Polisario* fronto suinteresuotumo pareikšti ieškinį šioje byloje išlikimui.

82. Bet kuriuo atveju aišku, kad konstituciniu požiūriu išnagrinėjus pagrindinius tiesioginius ieškinius gali būti pripažintas Europos Sąjungos veiksmų neteisėtumas tarptautinėje arenoje[70] ir užkirstas kelias jų pasikartojimui ateityje[71].

2. Dėl teisės pareikšti ieškinį ir galimybės remtis tarptautine paprotine teise Sąjungos teismuose

83. Kaip jau konstatavau lygiagrečiai pateikiamoje išvadoje byloje *Komisija ir Taryba / Polisario frontas*, iš esmės pritariu Bendrojo Teismo išvadai, kad *Polisario* frontas turi procesinį veiksnumą ir teisę pareikšti ieškinį dėl ginčijamo sprendimo[72].

84. Tie patys argumentai gali būti taikomi ir šiems apeliaciniams skundams. Taigi darau nuorodą į toje išvadoje pateiktus mano argumentus ir siūlau Teisingumo Teismui nagrinėti šių apeliacinių skundų esmę.

85. Be to, kaip ir savo lygiagrečiai pateikiamoje išvadoje, laikausi nuomonės, kad *Polisario* frontas iš esmės gali Sąjungos teismuose remtis tarptautinės paprotinės teisės normomis. Jeigu tenkinamos teisės pareikšti ieškinį sąlygos, ieškovai, kurie pareiškia ieškinius dėl panaikinimo pagal SESV 263 straipsnio ketvirtą pastraipą, gali remtis tarptautinės teisės normomis, kurios yra pakankamai aiškios, kad Sąjungos teismai galėtų patikrinti Sąjungos institucijų aktų galiojimą. Todėl nagrinėjamu atveju niekas nekliudo Teisingumo Teismui vykdyti ginčijamo sprendimo atitikties nurodytiems tarptautinės paprotinės teisės principams teisminę kontrolę, jeigu jis gali pakankamai aiškiai išaiškinti jų turinį.

70 Šiuo klausimu žr. 2013 m. gegužės 28 d. Sprendimą *Abdulrahim / Taryba ir Komisija* (C-239/12 P, EU:C:2013:331, 78 ir 79 punktai ir juose nurodyta jurisprudencija) (jame Teisingumo Teismas priminė, kad suinteresuotumas pareikšti ieškinį išlieka, net jei aktas jau nebeegzistuoja, kai pareiškus ieškinį gali būti pripažintas galimas Sąjungos institucijų akto neteisėtumas).

71 Pavyzdžiui, žr. 1979 m. kovo 6 d. Sprendimą *Simmenthal* / *Komisija* (92/78, EU:C:1979:53, 32 punktas); 1986 m. birželio 24 d. Sprendimą *AKZO Chemie ir AKZO Chemie UK* / *Komisija* (53/85, EU:C:1986:256, 21 punktas) ir 2007 m. birželio 7 d. Sprendimą *Wunenburger* / *Komisija* (C-362/05 P, EU:C:2007:322, 50 punktas).

72 Žr. mano išvados byloje *Komisija ir Taryba / Polisario frontas* 68–91 punktus.

C. Dėl esmės

86. Kaip paaiškinu ir savo lygiagrečiai teikiamoje išvadoje byloje *Komisija ir Taryba / Polisario frontas*, kuri taip pat pateikiama šiandien[73], šių tiesioginių ieškinių analizę svarbu pradėti pabrėžiant ribotą šių apeliacinių skundų apimtį.

87. Taip yra todėl, kad skundžiamame sprendime Bendrasis Teismas nagrinėjo tik pirmąjį ir trečiąjį *Polisario* fronto nurodytus ieškinio pagrindus, atmetęs pirmąjį pagrindą ir nusprendęs, kad trečiasis ieškinio pagrindas yra pagrįstas.

88. Taigi, nors šioje byloje gali būti kitų svarbių klausimų, susijusių su teise į apsisprendimą, Teisingumo Teismas turi jurisdikciją nagrinėti tik tuos klausimus, kurie buvo nagrinėjami sprendimuose *Taryba / Polisario frontas* ir *Western Sahara Campaign UK*[74].

89. Dėl šios priežasties pirmiausia turiu išskirti, kokį turinį Teisingumo Teismas tuose sprendimuose priskyrė apsisprendimo teisei ir sutarčių santykinio poveikio principui (C.1 dalis). Antra, nors skundžiamo sprendimo motyvai iš esmės sutampa su Sprendimo *Komisija ir Taryba / Polisario frontas* (C-779/21 P ir C-799/21 P) motyvais, manau, kad šiose apeliacinėse bylose taikytinos tarptautinės teisės normos skiriasi nuo tų, kurios nagrinėjamos lygiagrečiose apeliacinėse bylose, jau vien dėl atitinkamų nagrinėjamų susitarimų struktūros (C.2 dalis). Trečia, dėl šios priežasties padarysiu išvadą, kad Bendrasis Teismas suklydo panaikindamas Tausios žvejybos partnerystės susitarimą remdamasis tais pačiais motyvais, kuriais grindžiami apeliaciniai skundai byloje *Komisija ir Taryba / Polisario frontas* (C-779/21 P ir C-799/21 P) (C.3 dalis). Ketvirta, ir nepaisant šios išvados, siūlysiu Teisingumo Teismui pripažinti skundžiamą sprendimą, taigi ir ginčijamo sprendimo panaikinimą pagrįstu, nors ir remiantis kitais motyvais (C.4 dalis). Galiausiai paaiškinsiu, kad, nors šie apeliaciniai skundai ir neapima šio klausimo, tai, kad Vakarų Sacharos teritorija ir greta jos esantys vandenys nelaikomi kitokiais ir atskirais nuo Maroko Karalystės teritorijos ir greta jos esančių vandenų, taip pat sukelia pasekmių Vakarų Sacharos tautos teisei naudotis greta Vakarų Sacharos teritorijos esančių vandenų gamtos ištekliais (C.5 dalis).

1. Sprendimų „Taryba / Polisario frontas“ ir „Western Sahara Campaign UK“ aiškinimas

90. Savo lygiagrečiai pateikiamos išvados byloje *Komisija ir Taryba / Polisario frontas* 96–115 punktuose išsamiai analizuoju Teisingumo Teismo sprendimą *Taryba / Polisario frontas*.

91. Pagrindinės šio vertinimo išvados yra tokios, kaip nurodyta toliau.

[73] Žr. mano išvados byloje *Komisija ir Taryba / Polisario frontas* 64 punktą.

[74] Pirmojoje instancijoje *Polisario* frontas savo ieškinį grindė iš viso dešimčia pagrindų, o skundžiamas sprendimas buvo grindžiamas tik pirmuoju ir trečiuoju pagrindais. Kitais aštuoniais pagrindais taip pat keliami tarptautinės teisės klausimai, pavyzdžiui, tarptautinės humanitarinės teisės laikymosi (antrasis pagrindas); apsisprendimo teisės (aštuntasis pagrindas); sutarčių santykinio poveikio (devintasis pagrindas); tarptautinės atsakomybės teisės (dešimtasis pagrindas) ir Sąjungos teisės klausimai, pavyzdžiui, teisėtų lūkesčių ir proporcingumo klausimai (ketvirtasis, penktasis, šeštasis ir septintasis ieškinio pagrindai). Žr. skundžiamo sprendimo 269 punktą.

92. Sprendimas *Taryba / Polisario frontas* buvo priimtas pareiškus tiesioginį ieškinį dėl Tarybos sprendimo, kuriuo patvirtinamas 2012 m. Prekybos liberalizavimo susitarimo [75] sudarymas, pagal šį susitarimą prekėms, kurių kilmės šalis yra „Maroko teritorija“, taikomas lengvatinis muitų tarifų režimas.

93. Tame sprendime Teisingumo Teismas išaiškino, kad šis susitarimas neapima Vakarų Sacharos teritorijos, nes sąvoka „Maroko teritorija“ negali būti aiškinama kaip apimanti Vakarų Sacharos teritoriją.

94. Teisingumo Teismas padarė tokią išvadą aiškindamas teisę į apsisprendimą ir sutarčių santykinio poveikio principą, kuriuos jis pripažino privalomais Europos Sąjungai, kai ji užmezga santykius su Vakarų Sacharos teritorija tarpininkaujant Maroko Karalystei.

95. Teisingumo Teismas išaiškino, kad teisė į apsisprendimą apima Europos Sąjungos pareigą vertinti Vakarų Sacharos teritoriją kaip „kitokią ir atskirą“ nuo Maroko Karalystės teritorijos. Šį reikalavimą lėmė tai, kad pagal tarptautinę teisę Vakarų Sachara laikoma priklausoma teritorija.

96. Teisingumo Teismas neturėjo aiškinti ir todėl neaiškino kitų galimų Europos Sąjungos pareigų, kylančių iš Vakarų Sacharos tautos teisės į apsisprendimą [76].

97. Teisingumo Teismas taip pat padarė išvadą, kad kitoks ir atskiras Vakarų Sacharos teritorijos statusas lemtų sutarčių santykinio poveikio principo taikymą, jeigu Europos Sąjunga ir Maroko Karalystė ketintų jų tarpusavyje sudarytą susitarimą taikyti Vakarų Sacharos teritorijai.

98. Pagal Teisingumo Teismo pateiktą sutarčių santykinio poveikio principo išaiškinimą, kai dviejų šalių sudaryto tarptautinio susitarimo taikymas daro poveikį trečiajai šaliai, ši trečioji šalis turi sutikti, kad šis susitarimas būtų taikomas, neatsižvelgiant į tai, ar jo taikymas gali pakenkti šiai trečiajai šaliai, ar suteikti jai naudos.

99. Leidęs suprasti, kad sutarčių santykinio poveikio principas būtų taikomas ir tuo atveju, kai trečioji šalis yra priklausoma teritorija, o ne valstybė, Teisingumo Teismas konstatavo, kad Vakarų Sacharos tauta nesutiko, jog 2012 m. prekybos liberalizavimo susitarimas būtų taikomas ir jos teritorijai.

100. Savo išvados byloje *Komisija ir Taryba / Polisario frontas* 114 punkte siūlau, kad sutikimo reikalavimas, kylantis iš Sprendimo *Taryba / Polisario frontas* 106 punkto, neturėtų būti suprantamas kaip nurodymas, ar Europos Sąjungos ir Maroko Karalystės susitarimas galėtų

[75] Europos Sąjungos ir Maroko Karalystės susitarimas pasikeičiant laiškais dėl abipusių liberalizavimo priemonių, taikomų žemės ūkio produktams, perdirbtiems žemės ūkio produktams, žuviai ir žuvininkystės produktams, dėl 1, 2 bei 3 protokolų ir jų priedų pakeitimo ir dėl Europos ir Vidužemio jūros regiono šalių susitarimo, įsteigiančio Europos Bendrijų bei jų valstybių narių ir Maroko Karalystės asociaciją, dalinio pakeitimo (OL L 241, 2012, p. 4).

[76] Atitinkamai sprendimuose *Taryba / Polisario frontas* ir *Western Sahara Campaign UK* Teisingumo Teismas išsamiai neišaiškino Vakarų Sacharos tautos teisės į apsisprendimą apimties. Todėl negalima atmesti galimybės, kad ši teisė taip pat gali reikšti papildomas pareigas Tarybai, kiek tai susiję, pavyzdžiui, su Sąjungos teisės subjektų šios teritorijos gamtos išteklių išnaudojimu. Šiuo klausimu taip pat žr. Molnar, T., „The Court of Justice of the EU and the Interpretation of Customary International Law: Close Encounters of a Third Kind?“, Merkouris, P., Follesdal, A., Ulfstein, G., Westerman, P. (red.), „The interpretation of customary international law in international courts: Methods of interpretation, normative interactions and the role of coherence“, Cambridge University Press, Kembridžas, 2023, p. 14 ir 15 (šis autorius mano, kad „Sąjungos teismas nesiėmė nuoširdžiai išaiškinti teisės į apsisprendimą“).

apimti Vakarų Sacharos teritoriją arba kaip jis galėtų apimti šią teritoriją. Šis teiginys turėtų būti suprantamas tik kaip *vienas iš argumentų*, kodėl toje byloje nagrinėjamo susitarimo taikymo sritis negalėjo būti aiškinama kaip apimanti Vakarų Sacharos teritoriją [77].

101. Sprendimas *Western Sahara Campaign UK* buvo priimtas praėjus daugiau kaip metams po Sprendimo *Taryba / Polisario frontas*. Toje byloje Teisingumo Teismui buvo pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą dėl 2006 m. Žuvininkystės susitarimo ir 2013 m. įgyvendinimo protokolo išaiškinimo ir galiojimo.

102. Savo sprendime Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad žodžių junginių „Maroko teritorija ir Maroko jurisdikcijai priklausantys vandenys“, „Maroko žvejybos rajonas“ ir „vandenys, į kuriuos Maroko Karalystė turi suverenias teises[,] arba jos jurisdikcijai priklausantys vandenys“ [78] negalima aiškinti kaip apimančių greta Vakarų Sacharos teritorijos esančius vandenis [79].

103. Tam, kad padarytų tokią išvadą Sprendime *Western Sahara Campaign UK*, Teisingumo Teismas vadovavosi savo ankstesniu sprendimu *Taryba / Polisario frontas*.

104. Pirma, Teisingumo Teismas paaiškino, kad 2006 m. Žuvininkystės susitarimas yra dalis Europos Sąjungos politikos, kuria siekiama užmegzti glaudesnius santykius su Maroko Karalyste pagal Asociacijos susitarimą [80]. Taigi 2006 m. Žuvininkystės susitarime vartojamas žodžių junginys „Maroko Karalystės teritorija“ turėtų būti aiškinamas taip pat kaip Asociacijos susitarime vartojamas žodžių junginys, kaip jis išaiškintas Sprendime *Taryba / Polisario frontas* [81].

105. Tada Teisingumo Teismas nurodė Sprendimo *Taryba / Polisario frontas* dalį, kurioje jis konstatavo, jog Asociacijos susitarime vartojamo žodžių junginio „Maroko Karalystės teritorija“ aiškinimas, kad jis apima Vakarų Sacharos teritoriją, pažeistų „apsisprendimo principą, primintą [JT Chartijos] 1 straipsnyje, ir tarptautinių sutarčių santykinio veikimo principą, kurio konkreti išraiška yra [VKTST] 34 straipsnis“ [82].

106. Tuo remdamasis Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad 2006 m. Žuvininkystės susitarimo ir 2013 m. įgyvendinimo protokolo negalima aiškinti kaip apimančių Vakarų Sacharos teritoriją.

107. Toliau Teisingumo Teismas aiškino sąvoką „vandenys, į kuriuos Maroko Karalystė turi suverenias teises[,] arba jos jurisdikcijai priklausantys vandenys“, vartojamą ir 2006 m. Žuvininkystės susitarime, ir 2013 m. įgyvendinimo protokole.

[77] Savo išvadoje byloje *Komisija ir Taryba / Polisario frontas* siūlau nuspręsti, kad Vakarų Sacharos tauta negali duoti sutikimo, nes ši „tauta“ dar nėra pasinaudojusi savo teise į apsisprendimą, o tai taip pat reiškia, kad Vakarų Sacharos tauta neturi jokio atstovo, kuris galėtų duoti sutikimą jos vardu. Taigi konstatuoju, kad priklausomos teritorijos atveju sutikimą duoda šios teritorijos administruojančioji valdžia. Nagrinėjamu atveju manau, kad pagal tarptautinę teisę nedraudžiamas Sąjungos institucijų siūlomas aiškinimas, kad pagal Sąjungos teisę Maroko Karalystė turėtų būti laikoma („faktine“) Vakarų Sacharos teritorijos administratore (žr. mano išvados byloje *Komisija ir Taryba / Polisario frontas* 137 ir paskesnius punktus).

[78] 2006 m. Žuvininkystės susitarimo teritorinė taikymo sritis buvo nustatyta būtent šiais trimis būdais. Žr. Sprendimo *Western Sahara Campaign UK* 57 punktą.

[79] Teisingumo Teismas savo analizę pradėjo paaiškinęs, kad klausimas dėl 2006 m. Žuvininkystės susitarimo ir 2013 m. įgyvendinimo protokolo galiojimo nekiltų, jei toje byloje nagrinėtas susitarimas nebūtų taikomas greta Vakarų Sacharos teritorijos esantiems vandenims (žr. Sprendimo *Western Sahara Campaign UK* 54 ir 55 punktus). Taigi pirmiausia jis aiškino 2006 m. Žuvininkystės susitarimo ir 2013 m. įgyvendinimo protokolo taikymo sritį ir konstatavo, kad šie aktai netaikomi greta Vakarų Sacharos teritorijos esantiems vandenims. Dėl šios priežasties Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad nėra jokių aplinkybių, kurios turėtų įtakos juos patvirtinančio Tarybos sprendimo galiojimui (žr. Sprendimo *Western Sahara Campaign UK* rezoliucinę dalį).

[80] Žr. Sprendimo *Western Sahara Campaign UK* 59 punktą.

[81] Žr. Sprendimo *Western Sahara Campaign UK* 61 punktą.

[82] Žr. Sprendimo *Western Sahara Campaign UK* 63 punktą.

108. Tuo tikslu Teisingumo Teismas rėmėsi UNCLOS ir nusprendė, kad ši konvencija „saisto Sąjungą ir [yra] aiškiai nurodyta [2006 m. Žuvininkystės susitarime]“ [83].

109. Išaiškinęs žodžių junginį „vandenys, į kuriuos Maroko Karalystė turi suverenias teises[,] arba jos jurisdikcijai priklausantys vandenys“ remdamasis UNCLOS, Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad ši sąvoka negali būti aiškinama kaip apimanti greta Vakarų Sacharos teritorijos esančius vandenis: Maroko Karalystė gali turėti suverenitetą arba jurisdikciją tik greta jos teritorijos esantiems vandenims, o sąvoka „Maroko Karalystės teritorija“ neapima Vakarų Sacharos teritorijos [84].

110. Toliau Teisingumo Teismas nagrinėjo, ar galima daryti išvadą, kad Europos Sąjunga ir Maroko Karalystė ketino įtraukti greta Vakarų Sacharos teritorijos esančius vandenis į 2006 m. Žuvininkystės susitarime vartojamus žodžių junginius „vandenys, į kuriuos Maroko Karalystė turi suverenias teises“ ir „Maroko Karalystės jurisdikcijai priklausantys vandenys“.

111. Jis padarė išvadą, kad apie tokį ketinimą nebuvo galima numanyti iš galimo Maroko Karalystės laikymo „*de facto* administruojančia valdžia“ arba Vakarų Sacharos okupacine valdžia <…> nes Maroko Karalystė kategoriškai neigė, kad ji yra Vakarų Sacharos teritorijos okupacinė ar administruojanti valdžia“ [85]. Taigi Teisingumo Teismas negalėjo konstatuoti, kad šiuo klausimu būta nebylaus šalių ketinimo [86].

112. Galiausiai Teisingumo Teismas nusprendė, kad nebūtina nagrinėti, ar greta Vakarų Sacharos teritorijos esančių vandenų įtraukimas į 2006 m. Žuvininkystės susitarimo ir 2013 m. įgyvendinimo protokolo taikymo sritį būtų suderinamas su Europos Sąjungą saistančiomis tarptautinės teisės normomis, jeigu Maroko Karalystė būtų laikoma arba administruojančiąja, arba okupacine valdžia, nes šis susitarimas ir protokolas bet kuriuo atveju negali būti aiškinami kaip taikomi greta Vakarų Sacharos teritorijos esantiems vandenims [87].

113. Sprendime *Western Sahara Campaign UK* Teisingumo Teismas toliau nenagrinėjo ir netgi nenurodė poreikio gauti Vakarų Sacharos tautos „sutikimą“ pagal sutarčių santykinio poveikio principą.

2. Atitinkamo teisinio pagrindo, taikomo Susitarimui dėl prekybos lengvatų ir Tausios žvejybos partnerystės susitarimui, skirtumai

114. Tausios žvejybos partnerystės susitarimas svarbiais aspektais skiriasi nuo lygiagrečiai nagrinėjamose apeliacinėse bylose *Komisija ir Taryba / Polisario frontas* (C-779/21 P ir C-799/21 P) aptariamo susitarimo.

115. Tose apeliacinėse bylose nagrinėjamas Europos Sąjungos ir Maroko Karalystės sudarytas susitarimas *išplėsti* Maroko Karalystės kilmės prekėms suteiktų lengvatų taikymą iš Vakarų Sacharos teritorijos kilusioms prekėms [88].

83 Sprendimo *Western Sahara Campaign UK* 58 punktas.

84 Sprendimo *Western Sahara Campaign UK* 67–69 punktai.

85 Sprendimo *Western Sahara Campaign UK* 72 punktas.

86 Sprendimo *Western Sahara Campaign UK* 70–72 punktai.

87 Sprendimo *Western Sahara Campaign UK* 72 punktas.

88 Žr. Europos Sąjungos ir Maroko Karalystės susitarimą pasikeičiant laiškais dėl Europos ir Viduržemio jūros regiono šalių susitarimo, steigiančio Europos Bendrijų bei jų valstybių narių ir Maroko Karalystės asociaciją, 1 ir 4 protokolų pakeitimo (OL L 34, 2019, p. 4; toliau – Susitarimas dėl prekybos lengvatų).

116. Taigi lygiagrečiai nagrinėjamose apeliacinėse bylose aptariamu Susitarimu dėl prekybos lengvatų dviejų šalių sudaryto susitarimo taikymas aiškiai išplečiamas trečiajai šaliai: juo 2012 m. Europos Sąjungos ir Maroko Karalystės prekybos liberalizavimo susitarime, kuris, kaip konstatavo Teisingumo Teismas, netaikomas Vakarų Sacharos teritorijai, numatytos tvarkos taikymas aiškiai išplečiamas iš Vakarų Sacharos teritorijos kilusioms prekėms.

117. Taigi, atsižvelgiant į apeliacinių skundų bylose *Komisija ir Taryba / Polisario frontas* (C-779/21 P ir C-799/21 P) aplinkybes, yra aiškūs du dalykai.

118. Pirma, taikytinas teisinis pagrindas yra tas, kuriuo reglamentuojamas santykinis sutarčių poveikis.

119. Antra, kaip yra išaiškinęs Teisingumo Teismas, Susitarime dėl prekybos lengvatų aiškiai atskiriamos Vakarų Sacharos teritorija, Maroko Karalystės teritorija ir Europos Sąjungos teritorija.

120. Vis dėlto šios prielaidos nėra teisingos kalbant apie Tausios žvejybos partnerystės susitarimą ar įgyvendinimo protokolą.

121. Pirma, Tausios žvejybos partnerystės susitarimu tvarkos, dėl kurios taikymo Maroko Karalystės teritorijai susitarta, taikymas neišplečiamas Vakarų Sacharos teritorijai.

122. Vietoj to Tausios žvejybos partnerystės susitarimas ir jo įgyvendinimo protokolas skirti sudaryti naują teisinį pagrindą, kuriuo visiškai pakeičiamas 2006 m. Žuvininkystės susitarimas ir 2013 m. įgyvendinimo protokolas, siekiant reglamentuoti žvejybos teises „žvejybos rajone“, kuriam taikomas šis susitarimas.

123. Dėl šio skirtumo sutarčių santykinio poveikio principas netaikomas Tausios žvejybos partnerystės susitarimui ir įgyvendinimo protokolui.

124. Antra, Tausios žvejybos partnerystės susitarime ir įgyvendinimo protokole Vakarų Sacharos teritorija ir Maroko Karalystės teritorija nėra aiškiai atskirtos.

125. Kaip paaiškinu šios išvados 31–33 punktuose, Tausios žvejybos partnerystės susitarimas ir įgyvendinimo protokolas taikomi „žvejybos rajonui“, kuris apibrėžtas pagal jo geografines koordinates ir apima greta Vakarų Sacharos teritorijos esančius vandenis.

126. Dėl šio skirtumo nagrinėjant šioje byloje pateiktus apeliacinius skundus Sąjungos teismai turi įvertinti, ar Tausios žvejybos partnerystės susitarimas, įgyvendinimo protokolas ir laiškai, kuriais pasikeista, atitinka iš sprendimų *Taryba / Polisario frontas* ir *Western Sahara Campaign UK* ir iš teisės į apsisprendimą kylantį reikalavimą Vakarų Sacharos teritoriją laikyti kitokia ir atskira nuo Maroko Karalystės teritorijos.

3. Dėl to, kaip Bendrasis Teismas taikė sprendimus „Taryba / Polisario frontas“ ir „Western Sahara Campaign UK“

127. Iš skundžiamo sprendimo aišku, kad Bendrasis Teismas panaikino ginčijamą sprendimą remdamasis Sprendimo *Taryba / Polisario frontas*[89] 106 punktu.

[89] Skundžiamo sprendimo 150, 201–202, 237, 304, 311, 319, 322, 328, 342, 353, 363 ir 364 punktai.

128. Aiškindamas šį punktą kaip įpareigojantį Tarybą gauti Vakarų Sacharos tautos „sutikimą“, Bendrasis Teismas skundžiamame sprendime iš esmės padarė išvadą, kad Tarybos ir EIVT surengtos konsultacijos negalėjo būti laikomos atitinkančiomis šį įpareigojimą [90].

129. Taigi, ir remdamasis iš esmės tais pačiais argumentais, kurie buvo pateikti skundžiamame sprendime *Komisija ir Taryba / Polisario frontas* (C-779/21 P ir C-799/21 P), Bendrasis Teismas panaikino ginčijamą sprendimą.

130. Manau, kad tokia Bendrojo Teismo išvada yra klaidinga.

131. Reikalavimą gauti „sutikimą“, kurio nebuvimą Bendrasis Teismas konstatavo toje byloje, Teisingumo Teismas byloje *Taryba / Polisario frontas* ekstrapoliavo kaip kylantį iš sutarčių santykinio poveikio principo.

132. Vis dėlto, kaip paaiškinu šios išvados 123 punkte, siekiant patikrinti Tausios žvejybos partnerystės susitarimo galiojimą atsižvelgiant į sprendimus *Taryba / Polisario frontas* ir *Western Sahara Campaign UK*, nebūtina taikyti sutarčių santykinio poveikio principo [91].

133. Tuo susitarimu šalys nebandė tvarkos, dėl kurios susitarė Europos Sąjunga ir Maroko Karalystė, taikymo išplėsti trečiosios šalies teritorijai.

134. Vietoj to Tausios žvejybos partnerystės susitarimas buvo sudarytas siekiant tiesiogiai nustatyti žvejybos tvarką konkrečioje geografinėje teritorijoje – „žvejybos rajone“, kuris apima vandenis, esančius greta trečiosios šalies, t. y. Vakarų Sacharos, teritorijos.

135. Vadinasi, Taryba neprivalėjo gauti Vakarų Sacharos tautos sutikimo [92].

136. Todėl siūlau Teisingumo Teismui konstatuoti, kad Bendrasis Teismas padarė klaidą aiškindamas ir taikydamas Sprendimo *Taryba / Polisario frontas* 106 punktą, nes vykdant Tausios žvejybos partnerystės susitarimo ir įgyvendinimo protokolo kontrolę nereikėjo taikyti sutarčių santykinio poveikio principo ir iš šio principo kylančio reikalavimo duoti sutikimą.

4. Dėl teisės laikyti abi teritorijas kitokiomis ir atskiromis paisymo

137. Ginčijamame sprendime [93] Taryba išreiškia ketinimą laikyti Maroko Karalystę ne Vakarų Sacharos teritorijos suverenu, o šios teritorijos administruojančiąja valdžia.

[90] Skundžiamo sprendimo 364 punktas.

[91] Kaip paaiškinau šios išvados 118 punkte, sutarčių santykinio poveikio principas taikomas Susitarimui dėl prekybos lengvatų, nes šiuo susitarimu esamo Europos Sąjungos ir Maroko Karalystės susitarimo taikymą siekiama išplėsti Vakarų Sacharos teritorijai. Todėl savo išvadoje byloje *Komisija ir Taryba / Polisario frontas* analizuoju, kaip Bendrasis Teismas taikė „sutikimo“ reikalavimą, ir darau išvadą, kad jis padarė klaidą, kai nusprendė, jog sutikimą gali duoti Vakarų Sacharos „tauta“. Kol „tauta“ nepasinaudojo apsisprendimo teise, ši tauta neturi teisinio atstovo, galinčio duoti sutikimą jos vardu. Taigi, kol šia teise nepasinaudota, sutikimą priklausomos teritorijos tautos vardu turi duoti administruojančioji valdžia (šiuo klausimu žr. mano išvados bylose *Komisija ir Taryba / Polisario frontas* 133–134 ir 169 punktus).

[92] Vis dėlto neatmetu galimybės, kad teisė į apsisprendimą ir su ja susijusi teisė naudotis priklausomos teritorijos gamtos ištekliais gali lemti būtinybę konsultuotis su vietos gyventojais. Pavyzdžiui, žr. Torres-Spelliscy, G., „National Resources in Non-Self-Governing Territories“, Boukhars, A. ir Rousselier, J. (red.), „Perspective on Western Sahara: Myths, Nationalisms and Geopolitics“, Rowman & Littlefield, Lanham, 2013, p. 235. Taip pat žr. Wrange, P., „Self-Determination, occupation and the authority to exploit natural resources: trajectories from four European judgments on Western Sahara“, *Israel Law Review*, Vol. 52(1), 2019, p. 3–30. Abu autoriai teigia, kad taikant teisę, susijusią su priklausomomis teritorijomis, ir okupacinės valdžios teises ir pareigas reglamentuojančią teisę, teisė naudotis jų gamtiniais ištekliais priklauso tik aptariamos teritorijos čiabuviams.

[93] Žr. ginčijamo sprendimo 4 konstatuojamąją dalį.

138. Ta pati išvada darytina iš laiškų, kuriais pasikeista[94], kuriuose Europos Sąjunga pakartoja savo poziciją, kad Vakarų Sachara yra priklausoma teritorija ir kad šios teritorijos tauta turi teisę į apsisprendimą.

139. Kaip paaiškinu savo išvadoje byloje *Komisija ir Taryba / Polisario frontas*, Teisingumo Teismas negali tikrinti politinio sprendimo užmegzti santykius su Vakarų Sacharos teritorija per jos administratorių Maroko Karalystę.

140. Vis dėlto, kai Europos Sąjunga nusprendžia taip užmegzti santykius su Vakarų Sacharos teritorija, Teisingumo Teismui tenkanti konstitucinės kontrolės pareiga įpareigoja jį patikrinti, ar šiuo įsipareigojimu paisoma šios teritorijos statuso ir jos tautos teisių.

141. Kiek tai susiję su Teisingumo Teismo jurisdikcija nagrinėjant šiuos apeliacinius skundus, tai reiškia, kad jis turi patikrinti, ar tai, kaip Europos Sąjunga nusprendė užmegzti santykius su Vakarų Sacharos teritorija per Maroko Karalystę, nepažeidžia Vakarų Sacharos tautos teisės į apsisprendimą, kaip Teisingumo Teismas ją išaiškino sprendimuose *Taryba* / *Polisario frontas* ir *Western Sahara Campaign UK*.

142. Kaip paaiškinau šios išvados 95 punkte, remiantis Teisingumo Teismo tuose sprendimuose pateiktu išaiškinimu, minėta teisė apima pareigą laikyti Vakarų Sacharos teritoriją „kitokia ir atskira“ nuo Maroko Karalystės teritorijos.

143. Tausios žvejybos partnerystės susitarimas šio reikalavimo neatitinka.

144. Tausios žvejybos partnerystės susitarimo taikymo sritimi nepakankamai paisoma Vakarų Sacharos teritorijos ir greta jos esančių vandenų „kitokio ir atskiro“ pobūdžio.

145. Kaip paaiškinau šios išvados 31–33 punktuose, Tausios žvejybos partnerystės susitarimo taikymo sritis nustatoma remiantis vienu „žvejybos rajonu“, kuris apibrėžiamas kaip apimantis iš esmės visus greta Maroko Karalystės esančius vandenis ir Vakarų Sacharos teritorijos vandenis.

146. Ne tik iš šio rajono apibrėžties ir iš ginčijamo sprendimo[95] bei laiškų, kuriais pasikeista[96], aišku, kad į jų apimamą teritoriją įeina greta Vakarų Sacharos teritorijos esantys vandenys.

147. Vis dėlto apibrėžiant „žvejybos rajoną“ nedaroma skirtumo tarp greta Maroko Karalystės teritorijos esančių vandenų ir greta Vakarų Sacharos teritorijos esančių vandenų.

148. Toks skirtumas nebūtinai turi būti daromas dviejuose atskiruose susitarimuose. Pavyzdžiui, tai buvo galima padaryti nužymėjus šių teritorijų teritorines ribas pagal jų atitinkamas geografines koordinates.

149. Vis dėlto iš Europos Sąjungos ir Maroko Karalystės sudaryto susitarimo turėtų būti aišku bent tai, kuri Europos Sąjungos žvejybos teisių dalis susijusi su greta Maroko Karalystės esančiais vandenimis ir kuri dalis – su greta Vakarų Sacharos teritorijos esančiais vandenimis.

[94] Europos Sąjungos laiško, įtraukto į laiškus, kuriais pasikeista pagal Tausios žvejybos partnerystės susitarimą, 2 punkte teigiama: „[Tausios žvejybos partnerystės susitarimas] sudaromas nepažeidžiant [šalių] atitinkamų pozicijų: — Europos Sąjungos pozicijos dėl Vakarų Sacharos kaip priklausomos teritorijos, su kuria besiribojantys vandenys patenka į [Tausios žvejybos partnerystės susitarimo] 1 straipsnio h punkte apibrėžtą žvejybos zoną, ir dėl jos apsisprendimo teisės. [Tausios žvejybos partnerystės susitarime] pateikta nuoroda į Maroko įstatymus ir kitus teisės aktus nedaro poveikio Sąjungos pozicijai“.

[95] Žr. ginčijamo sprendimo 5 konstatuojamąją dalį.

[96] Žr. Europos Sąjungos laiško, pridėto prie laiškų, kuriais pasikeista, 2 punktą.

150. Tik tokiu atveju galima aiškiai patikrinti, ar Europos Sąjunga siekė Maroko Karalystę laikyti savo teritorijos suverenu ir Vakarų Sacharos teritorijos (*de facto*) administruojančiąja valdžia.

151. Šiai išvadai neturi poveikio Europos Sąjungos politinės pozicijos išreiškimas laiškuose, kuriais pasikeista, dėl Vakarų Sacharos teritorijos vertinimo.

152. Neatmetu galimybės, kad tam tikromis aplinkybėmis atsižvelgimas į tokio pobūdžio pareiškimą galėtų „pakreipti“ Teisingumo Teismo išvadą akto, susijusio su Europos Sąjungos santykių užmezgimu su trečiąja valstybe ar teritorija, galiojimo naudai [97].

153. Vis dėlto Europos Sąjungos politinės pozicijos išreiškimas savaime negali „ištaisyti“ to, kad Tausios žvejybos partnerystės susitarime ir įgyvendinimo protokole Vakarų Sacharos teritorija nėra laikoma kitokia ir atskira nuo Maroko Karalystės teritorijos.

154. Taigi patvirtindama Tausios žvejybos partnerystės susitarimo ir įgyvendinimo protokolo sudarymą su Maroko Karalyste Taryba nepaisė Vakarų Sacharos tautos teisės į apsisprendimą dalies, kaip Teisingumo Teismas yra ją išaiškinęs sprendimuose *Taryba / Polisario frontas* ir *Western Sahara Campaign UK*.

5. Dėl teisės naudotis gamtos ištekliais paisymo

155. Tai, kad Tausios žvejybos partnerystės susitarime ir įgyvendinimo protokole greta Vakarų Sacharos teritorijos esantys vandenys ir greta Maroko Karalystės teritorijos esantys vandenys nėra laikomi kitokiais ir atskirais, taip pat turi įtakos Vakarų Sacharos tautos teisei naudotis greta Vakarų Sacharos teritorijos esančių vandenų gamtos ištekliais.

156. Teisė į apsisprendimą, kuri yra privaloma Europos Sąjungai, jai palaikant santykius su Maroko Karalyste, kiek tai susiję su Vakarų Sacharos teritorija, apima Vakarų Sacharos tautos teisę naudotis Vakarų Sacharos, kaip priklausomos teritorijos, gamtos ištekliais, įskaitant greta jos esančius vandenis [98].

157. Vis dėlto sprendimuose *Taryba / Polisario frontas* ir *Western Sahara Campaign UK* Teisingumo Teismas nenagrinėjo šio apsisprendimo teisės aspekto. Todėl šie apeliaciniai skundai jo neapima.

158. Vis dėlto Europos Sąjungos pareiga užtikrinti, kad Vakarų Sacharos tauta gautų naudos iš susitarimo, pagal kurį sudaromos galimybės žvejoti greta Vakarų Sacharos, kaip priklausomos teritorijos, esančiuose vandenyse, kyla neatsižvelgiant į tai, ar ji dalyvauja UNCLOS [99].

97 Pagal analogiją žr. 2023 m. sausio 17 d. Sprendimą *Ispanija / Komisija* (C-632/20 P, EU:C:2023:28, 52 punktas), kuriame Teisingumo Teismas savo motyvus grindė panašia „poveikio nedarymo“ sąlyga dėl Kosovo nacionalinės reguliavimo institucijos dalyvavimo Europos elektroninių ryšių reguliuotojų institucijos darbe.

98 Žr. mano išvados sujungtose bylose C-779/21 P ir C-799/21 P *Komisija ir Taryba / Polisario frontas* 190–192 punktus. Taip pat bendrai žr. Wrange, P., „Self-Determination, occupation and the authority to exploit natural resources: trajectories from four European judgments on Western Sahara“, *Israel Law Review*, Vol. 52(1), 2019, p. 3 ir Kassoti, E., „The Empire Strikes Back: The Council Decision Amending Protocols 1 and 4 to the EU-Morocco Association Agreement“, *European Papers*, Vol. 4(1), 2019, p. 313–316. Dar žr. *New York City Bar Association*, „Report on legal issues involved in the Western Sahara dispute: use of natural resources“, Committee on United Nations, 2011, p. 27–30.

99 Europos Sąjunga (tuo metu Europos bendrija) patvirtino Jungtinių Tautų jūrų teisės konvenciją (toliau – UNCLOS) 1998 m. Žr. 1998 m. kovo 23 d. Tarybos sprendimą 98/392/EB dėl Europos bendrijos 1982 m. gruodžio 10 d. Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencijos ir 1994 m. liepos 28 d. Susitarimo, susijusio su jos XI dalies įgyvendinimu, patvirtinimo (OL L 179, 1998, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 4 sk., 3 t., p. 260).

159. Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad Jungtinių Tautų Trečiosios Jūrų teisės konferencijos Baigiamojo akto I priede esančios Rezoliucijos Nr. III, kuri dėl to yra sudedamoji UNCLOS dalis, 1 dalies a punkte nurodyta: „jeigu tai yra teritorija, kurios tauta nėra pasiekusi visiškos nepriklausomybės ar kito Jungtinių Tautų pripažinto autonominio statuso, arba kolonijinė teritorija, šios teritorijos žmonių naudai turi būti taikomos nuostatos, susijusios su [UNCLOS] numatytomis teisėmis ir interesais, siekiant skatinti jų gerovę ir vystymąsi“.

160. Todėl, remiantis Europos Sąjungos tarptautiniais įsipareigojimais dėl šios konvencijos, Tausios žvejybos partnerystės susitarimas ir įgyvendinimo protokolas tiek, kiek šiais Sąjungos aktais suteikiama prieiga prie šių vandenų, turi būti įgyvendinami Vakarų Sacharos tautos naudai, siekiant skatinti jos gerovę ir vystymąsi [100].

161. Nagrinėjamu atveju Tausios žvejybos partnerystės susitarime ir įgyvendinimo protokole tikrai nustatytas socialinės ir ekonominės naudos, gaunamos iš Europos Sąjungos Maroko Karalystei mokamos finansinės kompensacijos, „teisingo geografinio ir socialinio paskirstymo“ reikalavimas.

162. Vis dėlto, kaip Bendrasis Teismas iš esmės paaiškino skundžiamo sprendimo 316 punkte, ir ši išvada iš esmės nebuvo ginčijama, nei iš Tausios žvejybos partnerystės susitarimo, nei iš įgyvendinimo protokolo, nei iš laiškų, kuriais pasikeista, nuostatų nematyti, kad „geografiniu ir socialiniu požiūriu teisingo finansinio įnašo paskirstymo principas būtų skirtingai įgyvendinamas Vakarų Sacharos teritorijoje ir Maroko teritorijoje“.

163. Mano nuomone, siekiant užtikrinti, kad iš Vakarų Sacharos tautos nebūtų atimtos teisėtos teisės į nuosavus gamtos išteklius, be kita ko, reikėtų, kad pajamas, gautas eksploatuojant jos gamtos išteklius, gautų tik Vakarų Sacharos teritorijos gyventojai.

164. Neatmetu galimybės, kad netikrumas, susijęs su tuo, ar Europos Sąjunga įvykdė šį reikalavimą, galėjo būti išsklaidytas Sąjungos institucijoms pateikus „metodą“ ir (arba) „paskirstymo formulę“, kuriuos Maroko Karalystė turėjo pateikti Jungtiniam komitetui, kaip to reikalaujama pagal įgyvendinimo protokolą (žr. šios išvados 40 punktą).

165. Vis dėlto teismo turimoje bylos medžiagoje nėra jokios informacijos šiuo klausimu [101].

166. Be to, net nesant tokio paskirstymo metodo ir formulės, žinoma, gali būti, kad pakankami Jungtinio komiteto vykdomos griežtos priežiūros įrodymai (žr. šios išvados 41 punktą), susiję su Europos Sąjungos finansinės kompensacijos, sumokėtos už galimybę įplaukti į greta Vakarų

[100] Šiuo klausimu taip pat žr. 2002 m. sausio 29 d. Teisės reikalų sekretoriaus pavaduotojo ir patarėjo teisės klausimais rašto Saugumo Tarybos pirmininkui (S/2002/161) 22 punktą. Taip pat žr. Kenny, J. K., „Resolution III of the 1982 Convention on the Law of the Sea and the Timor Gap Treaty“, *Washington International Law Review*, Vol. 2(1), 1993, p. 147 (jis nurodo, kad Rezoliucijos Nr. III parengiamieji dokumentai „paaiškina pagrindinį šios rezoliucijos principą: nesavavaldžios tautos turėtų naudotis savo teritorijos ištekliais“).

[101] Man nepavyko gauti šios informacijos ir iš Tarybos dokumentų registro. Vienintelė viešai prieinama informacija pateikta 2023 m. galutiniame vertinime, t. y. Komisijos užsakytoje ataskaitoje, kurios nėra bylos medžiagoje ir kurioje paaiškinama, kad paskirstymo formulė buvo pateikta Jungtiniam komitetui ir kad dėl tokio paskirstymo finansinė kompensacija už Sąjungos laivynui suteiktą prieigą ėmė priklausyti nuo „laimikio geografinio paskirstymo“ (žr. 2023 m. galutinį vertinimą, p. 38). Siekiant pagrįsti šią išvadą, 2023 m. galutiniame vertinime nurodoma, kad Vakarų Sacharos teritorijoje buvo paskirstyta 95 % prieigos pajamų ir 99 % prieigos mokesčių (žr. p. 38), ir „Jungtinis komitetas mano, kad tai teisinga“ (žr. 2023 m. galutinio vertinimo 33 punktą). Neatmetu galimybės, kad jeigu Sąjungos institucijos patvirtintų šiuos skaičius, tai išsklaidytų mano abejones dėl kompensacijos, mokamos už Vakarų Sacharos tautos gamtos išteklių eksploatavimą, tinkamumo; vis dėlto, neturėdama papildomos informacijos, ir kadangi šiuo klausimu Teisingumo Teisme nediskutuota, negaliu teigti, kad 2023 m. galutinio vertinimo ataskaitos išvada yra pagrįsta.

Sacharos teritorijos esančius vandenis ir juos eksploatuoti, skyrimu, galėtų tenkinti Europos Sąjungos įsipareigojimus užtikrinti tausų greta Vakarų Sacharos esančių vandenų gamtos išteklių naudojimą [102].

167. Vis dėlto dar kartą bylos medžiagoje nėra jokios informacijos, kuri leistų nustatyti, ar ši komisija vykdė kokios nors rūšies kontrolę ir, jei taip, kaip ji patikrino būtiną finansinės kompensacijos paskirstymą.

168. Dėl nurodytų priežasčių laikausi nuomonės, kad Tausios žvejybos partnerystės susitarimas ir įgyvendinimo protokolas neatitinka reikalavimo Vakarų Sacharos teritoriją laikyti „kitokia ir atskira“ nuo Maroko Karalystės teritorijos.

169. Kadangi ši pareiga kyla iš sprendimų *Taryba / Polisario frontas* ir *Western Sahara Campaign UK*, *Polisario frontas* pirmojoje instancijoje pateiktą trečiąjį ieškinio pagrindą reikėtų pripažinti pagrįstu ir dėl šios priežasties panaikinti ginčijamą sprendimą.

170. Taigi siūlau Teisingumo Teismui atmesti Tarybos ir Komisijos apeliacinius skundus ir patvirtinti skundžiamą sprendimą, nors ir grindžiant kitais motyvais.

IV. Pasekmės

171. Kaip numatyta SESV 264 straipsnio antroje pastraipoje, jeigu Teisingumo Teismas mano, kad tai reikalinga, jis nurodo konkrečius nagrinėjamo akto padarinius, kurie turi būti laikomi galutiniais.

172. Kadangi įgyvendinimo protokolas baigė galioti 2023 m. liepos mėn., Sąjungos laivai šiuo metu negali vykdyti žvejybos veiklos greta Vakarų Sacharos teritorijos esančiuose vandenyse. Tai buvo patvirtinta ir per teismo posėdį.

173. Atsižvelgiant į tai, kaip paaiškino Bendrasis Teismas, „ginčijamo sprendimo panaikinimas nedelsiant gali turėti rimtų pasekmių Europos Sąjungos išorės veiksmams ir sukelti abejonių dėl jos prisiimtų tarptautinių įsipareigojimų, kurie institucijoms ir valstybėms narėms yra privalomi, teisinio saugumo“ [103].

174. Be to, neatmestina galimybė, kad nedelsiamas ginčijamo sprendimo panaikinimas galėtų turėti rimtų pasekmių daugeliui sąžiningai užmegztų teisinių santykių.

175. Taigi, jei Teisingumo Teismas pritartų mano išvadai, siūlyčiau palikti galioti ginčijamo sprendimo padarinius protingą laikotarpį, kuris negalėtų būti ilgesnis nei dveji metai nuo sprendimo šioje byloje paskelbimo dienos, kad su Maroko Karalyste būtų sudaryti būtini Tausios žvejybos partnerystės susitarimo pakeitimai.

[102] Iš esmės pritariu Komisijos teiginiui, kad kompromisinė formuluotė, lemianti tokį patį rezultatą, kurio būtų reikalaujama pagal Rezoliuciją 2554 (XXIV) ir Rezoliucijos Nr. III 1 dalies a punktą, galėtų būti priimtina atsižvelgiant į Europos Sąjungos įsipareigojimus gerbti teisėtas Vakarų Sacharos tautos teises į jos gamtos išteklius.

[103] Skundžiamo sprendimo 368 punktas.

V. Išvada

176. Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, siūlau Teisingumo Teismui atmesti Tarybos ir Komisijos apeliacinius skundus.